Людмила Володимирівна Шелестова,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу дидактики Інституту педагогіки
НАПН України,
м. Київ

ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6057-807X

УДК 37.015.31

DOI: https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1(72)-10-16

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація.

На основі позиції низки науковців у статті проаналізовано сутність понять «готовність» до діяльності та «готовність до професійної педагогічної діяльності». Визначено головні компоненти професійної готовності педагога до діяльності: мотиваційний, когнітивний, операційний, вольовий, оцінний. На основі аналізу емпіричного матеріалу з'ясовано рівень готовності вчителів до розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільного навчання за кожним із визначених компонентів. Встановлено, що найкраще в учителів сформовано мотиваційний та оцінювальний компоненти готовності, оскільки всі вчителі усвідомлюють необхідність розвитку творчих здібностей учнів і прагнуть підвищувати власний професійний рівень.

Ключові слова: *творчі здібності; учні старших класів; профільне навчання; учитель; готовність до професійної педагогічної діяльності; компоненти готовності.*

Згідно із Законом України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII, метою загальної середньої освіти є всебічний розвиток особистості, формування в неї ключових компетентностей, які необхідні кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, а саме: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами; компетентність у галузі природничих наук, техніки та технологій; математична, екологічна й інформаційно-комунікативна компетентності тощо. Важливу роль також відведено творчому розвитку особистості, тому спільними для всіх ключових компетентностей визнають такі творчі властивості, як уміння висловлювати власну думку, критичне та системне мислення, здатність розв'язувати проблеми та логічно обґрунтовувати власну позицію.

Значний потенціал для розвитку творчих здібностей учнів має профільна освіта, а саме: система спеціалізованого навчання; засіб індивідуалізації та стимулювання пізнавальної активності старшокласників; засіб створення умов для їхньої ефективної самореалізації й усвідомленого вибору професії; система розвитку їхніх здібностей, нахилів, інтересів. Очевидно, що сучасному вчителю недостатньо мати ґрунтовні предметні знання та володіти практичними вміннями. Виконання ним професійних функцій передбачає також розвиток в учнів здатності реалізувати їхній творчий потенціал.

Ефективність розвитку творчого потенціалу учнів значно залежить від творчих якостей учителів:

– здатності помічати та формулювати альтернативи, сумніватися в очевидному, уникати поверхових формулювань;

– уміння заглибитися в проблему і разом з тим «відірватися» від реальності, побачити перспективу;

– здатності відмовитися від орієнтації на авторитети;

– уміння уявити знайомий об'єкт у новому контексті;

– здатності до асоціацій (швидке й вільне переключення думок, здатності викликати у свідомості образи і створювати з них нові комбінації);

– готовності пам'яті (володіння достатнім обсягом систематизованих знань, їх упорядкованість і динамічність) і здатності до узагальнень;

– креативності як здатності перетворювати діяльність у творчий процес [16].

З огляду на це, важливою педагогічною проблемою постає готовність учителів до розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільного навчання.

Готовність можна визначити як: стан або властивість готового [13]; бажання зробити щось [13]; бажання, схильність, намір, згоду щось зробити [14]; усвідомлену установку на майбутню діяльність, що зумовлена високим рівнем мотиваційних, пізнавальних, емоційних і вольових процесів особистості або колективу, що забезпечує успіх майбутньої діяльності [8]; активно-дійовий стан особистості, установку на певну поведінку, мобілізованість сил для виконання

© Шелестова Л.В., 2019

завдань, складниками якої є знання, вміння, навички, налаштованість і рішучість здійснювати ці дії [10]; форму установки, для якої властива спрямованість на виконання певної дії, що передбачає наявність певних знань, умінь та навичок; готовність протидіяти перепонам, що виникають у процесі виконання дій [9]. Тобто готовність є установкою на певні дії, станом і результатом.

За допомогою загального розуміння готовності пропонуємо осмислити сутність готовності до професійної педагогічної діяльності, зокрема й до розвитку вчителями творчих здібностей учнів у процесі навчання. Готовність учителя до педагогічної діяльності в науці визначають як інтегративну особистісну якість, його особистісний стан мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами та засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії [4, с. 277; 7]. Вона є підґрунтям активної суспільної та професійно-педагогічної позиції суб'єкта, що спонукає до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності [4, с. 277].

У структурі готовності до професійної педагогічної діяльності виокремлюють такі компоненти:

– *мотиваційний* – позитивне ставлення до професії вчителя; потреба у професійному, особистісному, творчому зростанні; прагнення до інновацій в освітньому процесі; професійна спрямованість і міра старання у професійній діяльності;

– *когнітивний* – рівень розвитку пізнавальних процесів учителя (його сприймання, увага, пам'ять, мислення, уява); комплекс предметних і загальних (психологічних, суспільно-політичних, філософських тощо) знань, умінь та навичок для здійснення професійної діяльності;

– *операційний* – оволодіння засобами й методами професійної діяльності, вміннями та навичками, розвиненою здатністю здійснювати розумові операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо);

– *вольовий* – цілеспрямованість та наполегливість; самоконтроль, уміння керувати власними діями, відповідальність за результати педагогічної діяльності;

– *оцінювальний* – самооцінювання власної професійної діяльності з позиції її оптимальності для розв'язання педагогічних завдань [1–3; 5; 6; 11; 12].

Отже, готовність учителів до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання необхідно досліджувати відповідно до мотиваційного, когнітивного, операційного, вольового та оцінювального компонентів. З огляду на це, проаналізуємо рівень готовності вчителів профільної школи до розвитку творчих здібностей учнів за п'ятьма компонентами. Для цього нами було проведено опитування 88 учителів ліцеїв м. Рівне, м. Пирятин Полтавської області та м. Біла Церква Київської області [15].

Мотиваційний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання передбачає усвідомлене ставлення вчителя до необхідності розвитку в учнів та використання для цього спеціальних педагогічних технологій, їх ролі в розв'язанні цього завдання.

Під час емпіричного дослідження було з'ясовано, що більшість респондентів-учителів усвідомлюють важливість і необхідність розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання. Так, 67,14 % респондентів вважають, що розвинені творчі здібності учнів є одним із важливих результатів освітньої діяльності. Вони зазначають, що творчі здібності особистості важливі для *соціально-економічного розвитку* нашої країни та у контексті людства загалом, що потребує від неї здатності орієнтуватися за нових ситуацій, розв'язувати нові проблеми, приймати нестандартні рішення. Респонденти зазначають, що: *розвинені творчі здібності* є запорукою успішного особистісного розвитку; творчі здібності сприяють успішному навчанню та *формуванню предметних компетентностей*; розвиток творчих здібностей цікавий учителям і учням; без постійної наполегливої діяльності розвиток творчих здібностей неможливий, тому цьому необхідно постійно приділяти увагу.

Когнітивний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання передбачає наявність знань учителя про сутність поняття «творчі здібності», можливості педагогічних технологій і різних освітніх предметів у розвитку компонентів творчих здібностей.

Під час опитування було з'ясовано, що 72,9 % учителів пов'язують ***творчі здібності*** з комплексом властивостей особистості, а саме зі здатністю створювати новий творчий продукт/продукцію, висувати продуктивні прогресивні ідеї та реалізовувати їх, знаходити нестандартні рішення проблемних ситуацій, а також критично мислити. Однак 18,6 % опитаних не усвідомлюють комплексності означеного феномену, тому характеризують творчі здібності як певну властивість особистості (творча уява, творче мислення, здатність відчувати нове, прагнення до краси, допитливість, гнучкість мислення, образне мислення, вміння самостійно осмислити події та явища, оцінювати їх; уміння творчо використовувати отримані знання та успішно конструювати власне життя, бути активним членом соціуму). Окрім того, 7,14 % респондентів вважають творчі здібності якостями, що забезпечують успішність у різних видах діяльності, а 2,86 % – пов'язують творчі здібності лише з мистецтвом. Також 5,72 % опитаних учителів пов'язують творчі здібності учнів із результативністю освітньої діяльності, здатністю та вмінням отримувати освітні послуги та самовиражатися. Не відповіли на поставлене запитання 7,14 % учителів.

Таким чином, більшість респондентів засвідчила розуміння сутності поняття «творчі здібності» як комплексу якостей особистості, що забезпечують: успішність виконання творчої діяльності у будь-якій сфері; реорганізацію власного досвіду та створення на його засадах нових комбінацій; перетворення природної чи соціальної дійсності з метою отримання

оригінального творчого продукту; конструктивне перетворення інформації та отримання інноваційних суб'єктивно й об'єктивно значущих результатів [15].

Серед ***технологій***, що сприяють розвитку творчих здібностей учнів, учителі називають такі: *проектна* технологія (48,57 %); *комунікативні* технології та *мозковий штурм* (по 22,86 % відповідно); технологія *проблемного* навчання (20 %); *дослідна* технологія (18,57 %); *ігрові* технології (17,14 %); *інтерактивні* технології (14,29 %); технології розвитку критичного мислення (10 %); технологія *розвивального* навчання (8,57 %); *колективні творчі справи* (4,28 %). Третина респондентів (35,7 %) не відповіли на поставлене питання, що може бути свідченням недостатності знань про наявні педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів.

Також було встановлено, що вчителям було складно ***класифікувати технології***, що сприяють розвитку окремих компонентів творчих здібностей. Майже половина опитаних (48,57 %) не змогла чітко диференціювати технології, що використовують для розвитку кожного з компонентів творчих здібностей.

Нами було досліджено розуміння респондентами ***можливостей кожного освітнього предмета*** в розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання. Більша частина респондентів (58,6 %) вважає, що будь-який освітній предмет може слугувати основою для залучення дітей до творчості. Третина опитаних вважає, що найкраще це застосовувати на заняттях літератури, а одна шоста частина респондентів вказує на суспільствознавчі предмети (історію та правознавство). Незначна частина респондентів також вказує на предмети природничого та математичного спрямування, як на такі, що більше сприяють розвитку творчих здібностей. Респонденти висловлювали й інші думки: предмети естетичного спрямування та мова, технології, фізика, економіка. Були такі респонденти, які не визначилися з власною позицією.

Операційний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання передбачає їх практичне оволодіння шляхом використання у власній професійній діяльності, зорієнтованість на власну професійну творчість, здійснення експериментальної діяльності.

У ході дослідження було з'ясовано, що ***частотність залучення учнів до виконання творчих завдань*** не висока. Лише 34,29 % опитаних учителів пропонують учням виконувати творчі завдання на кожному занятті; 54,29 % – у кожній темі; 7,14 % респондентів зрідка залучають учнів до творчості; 1,43 % – роблять це під час проведення виховних заходів. Не дали відповідь на запитання 2,86% опитуваних.

Про недостатнє приділення уваги розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання свідчить інформація про **кількість часу на занятті**, що вчитель витрачає на створення творчих ситуацій. Третина опитаних учителів (34,3 %) виділяє на занятті не більше 4,5 хв; 40 % респондентів – не більше 9 хв для розвитку творчого потенціалу особистості, що недостатньо і не може не позначатися на ефективності цього процесу. Проте 17,4 % опитаних виділяють на розвиток творчих здібностей учнів до 13,5 хв заняття.

Серед ***компонентів творчих здібностей*** респонденти приділяють увагу розвитку всіх компонентів творчих здібностей: інтелектуально-евристичних (креативності); мотиваційно-творчої активності, інтелектуально-логічних, самоорганізаційних, комунікативних, естетичних *(табл. 1)*.

Таблиця 1

Розвиток компонентів творчих здібностей учнів

Компоненти творчих здібностей	Кількість, у %
Інтелектуально-евристичні здібності (здатність генерувати ідеї та фантазувати; уміння бачити розбіжності, проблеми; гнучкість мислення, здібність відмовитися від нав'язливої ідеї; здатність самостійно переносити знання та вміння в нові ситуації; критичність мислення, здатність висловлювати оцінювальні судження; незалежність суджень)	78,6
Мотиваційно-творча активність (допитливість; прагнення до творчих досягнень та самоосвіти)	74,3
Інтелектуально-логічні здібності (уміння: аналізувати та порівнювати; виділяти головне; описувати явища і процеси; давати визначення; доводити й обґрунтовувати, систематизувати та класифікувати)	65,7
Комунікативні здібності (здатність до: співпраці; використання творчого досвіду інших; організації творчої діяльності)	62,9
Самоорганізаційні здібності (цілеспрямованість; здатність до планування та самоорганізації; самоконтролю; коригування власних дій)	62,9
Естетичні здібності (уміння бачити красиве у світі; прагнення до створення естетичної продукції)	24,3

На основі аналізу емпіричних даних було з'ясовано, які ***типи творчих завдань*** учителі частіше пропонують виконувати учням з метою розвитку творчих здібностей. Частіше учні виконують дослідні завдання, завдання на виявлення суперечностей і проблем, комунікативно-творчі, логічні. Значно рідше учнів долучають до виконання завдань на: прогнозування, з некоректно поданою інформацією, рецензування, розробку алгоритмічних процедур. Ще рідше вони виконують завдання на оптимізацію та управління діяльністю. Були такі, що не змогли відповісти на поставлене запитання. Отримані емпіричні результати відображено в таблиці 2.

Таким чином, можемо констатувати, що в процесі виконання завдань учні переважно здійснюють такі розумові операції, як порівняння, аналіз і синтез, абстрагування і конкретизація, узагальнення і систематизація, а також встановлюють зв'язки між

Таблиця 2

Використовувані вчителями типи творчих завдань

Типи завдань	Кількість, у %
Дослідні	68,6
На виявлення суперечностей і проблем	62,9
Комунікативно-творчі	61,4
Логічні	55,7
На прогнозування	34,3
Із некоректно поданою інформацією, що необхідно коригувати	21,4
На рецензування	21,4
На розробку алгоритмічних процедур	20
На оптимізацію	12,9
На управління діяльністю	7,14
Без відповіді	2,86

Таблиця 3

Педагогічні технології, які вчителі використовують для розвитку творчих здібностей учнів

Назва технології	Кількість, у %
Проектна	48,57
Комунікативні	22,86
Мозковий штурм (метод евристичних запитань)	22,86
Проблемного навчання	20
Дослідні	18,57
Ігрові	17,14
Інтерактивні	14,29
Розвитку критичного мислення	10
Розвивального навчання	8,57
Колективні творчі справи	4,28
Не відповіли на питання	35,7

предметами, явищами, фактами дійсності. Тобто завдання більше зорієнтовані на виявлення та розвиток інтелектуально-логічних здібностей – одного зі складників творчих здібностей. Значно менше завдань пропонується для виявлення й розвитку інтелектуально-евристичних здібностей учнів і креативності.

Можна помітити у відповідях респондентів певну суперечність: з одного боку, вони говорять про те, що розвивають компоненти творчих здібностей *(табл. 1)*; а з іншого – частіше використовують такі типи завдань, що розвивають лише інтелектуально-логічні здібності *(табл. 2)*.

Творчі здібності учнів респонденти розвивають на різних ***етапах заняття***. Найчастіше для розвитку творчих здібностей відводять етап практичного застосування (82,9 %), значно рідше – етап осмислення нових знань (37,1 %) та етап повторення й узагальнення раніше отриманих знань (37,1 %).

Для розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти вчителі використовують різні ***педагогічні технології***. Необхідно зауважити, що частіше використовують проектну технологію. Значно рідше в освітньому процесі вчителі використовують метод мозкового штурму (евристичні питання), комунікативні технології, технологію проблемного навчання, дослідні технології та ігрові технології. Ще рідше для розвитку творчих здібностей використовують інтерактивні технології, технології розвитку критичного мислення, технологію розвивального навчання та колективні творчі справи *(табл. 3)*.

Серед ***форм організації*** освітнього процесу, що більш сприятливі для розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільної освіти, на думку респондентів, доречні такі: робота в невеликих групах по п'ять-сім осіб (64,3 %); індивідуальне виконання творчих завдань (44,3 %); виконання творчих завдань у парах (42,9 %). Значно менший вплив на розвиток творчого потенціалу особистості, на думку респондентів, чинить колективне (у межах класу) виконання творчих завдань (17,1 %).

Вольовий компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти передбачає здатність керувати творчою діяльністю учнів, нести відповідальність за її результати; готовність до подолання труднощів, що пов'язані з організацією творчої діяльності.

Під час дослідження було з'ясовано, що більшість учителів (82,9 %) пов'язують ефективність розвитку творчих здібностей учнів зі спеціальним стимулюванням їх до творчості, створенням сприятливого середовища (42,9 %). Разом з тим більшість учителів зазначає, що існують бар'єри для власного творчого розвитку, а отже й для творчого розвитку вихованців. Серед таких бар'єрів рівень заробітної плати (22,9 %) та соціально-побутові умови (21,4 %); відсутність часу (10 %), відсутність умов для продовження самоосвіти та підвищення кваліфікації (4,29 %), морально-психологічний клімат у колективі (2,86 %), відсутність мотивації, вік, загальна перенасиченість шкільної програми. Чверть опитуваних не бачить жодних перешкод для власного саморозвитку. Були вчителі, які не висловили власної позиції та не відповіли на запитання (22,9 %). Тобто більшість респондентів називають зовнішні причини, що заважають творчому розвитку, що може бути свідченням недостатньої готовності до подолання труднощів, пов'язаних з організацією творчої діяльності учнів.

Так, 24,3 % респондентів зазначили, що не мають бар'єрів для власного творчого розвитку й учнів, тобто вони успішно долають труднощі, що пов'язані з організацією творчої діяльності.

Оцінювальний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти передбачає здатність оцінювати власну професійну діяльність з позиції її оптимальності.

Під час аналізу емпіричних даних було з'ясовано, що вчителі приділяють увагу аналізу власної професійної діяльності в контексті її оптимальності для розвитку творчого потенціалу учнів і прагнуть підвищувати професійний рівень. За допомогою опитування

ми дізналися про те, що педагогічні інновації, намагаються застосувати в педагогічній практиці 44,29 % респондентів. Інша частина обдумує та переосмислює отриману інформацію і через певний час впроваджує у власну практичну діяльність (61,4% респондентів). Серед опитаних учителів не виявилося тих, хто не сприймає жодних інновацій і покладається лише на власний досвід.

Серед важливих мотивів, що спонукають до творчості у власній діяльності, респонденти називають такі: прагнення до професійного зростання та саморозвитку (64,3 %); інтерес до педагогічних інновацій, нових технологій навчання та виховання (58,6 %); прагнення до високих результатів власної професійної діяльності (42,9 %); схильність до експериментально-дослідної діяльності та прагнення нею займатися (27,1 %); високий рівень розвитку власних творчих здібностей і бажання їх підвищити, розвиватися далі (15,7 %); бажання підвищувати творчий потенціал учнів (5,71 %).

Отже, можемо дійти таких висновків: сучасна освітня стратегія спрямована на всебічний розвиток особистості, формування ключових компетентностей і творчих властивостей. Значний потенціал для розв'язання цих завдань має профільна освіта.

Оскільки ефективність розвитку творчого потенціалу учнів залежить від творчих якостей учителів, то важливою педагогічною проблемою є їхня готовність до педагогічної діяльності загалом і до розвитку творчих здібностей учнів зокрема.

Готовність учителя до педагогічної діяльності в науці визначають як інтегративну особистісну якість, особистісний стан мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами та засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії. У структурі готовності до професійної педагогічної діяльності виділяють такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційний, вольовий, оцінювальний. Про рівень готовності вчителів до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти свідчать результати емпіричного дослідження.

Мотиваційний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти добре сформовано в учителів. Вони усвідомлюють необхідність розвитку творчого потенціалу в учнів та приділення цьому належної уваги.

Когнітивний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти недостатньо сформовано в учителів. Вони розуміють сутність поняття «творчі здібності» та його складники, проте недостатньо орієнтуються в педагогічних технологіях, що сприяють розвитку певних компонентів творчих здібностей. Учителі вважають, що творчі здібності учнів можна розвивати у процесі вивчення будь-якого предмета і творчий вчитель завжди зможе знайти таку можливість.

Операційний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти також сформовано в учителів недостатньо. Вони зрідка залучають дітей до творчої діяльності та відводять для цього недостатньо часу. Учителі декларують, що розвивають компоненти творчих здібностей учнів (інтелектуально-логічні, інтелектуально-евристичні, мотиваційно-творча активність, самоорганізаційні, естетичні здібності), однак особливу увагу приділяють розвитку інтелектуально-логічного компонента творчих здібностей, для чого вчителі використовують спеціальні типи творчих завдань, переважно на етапі практичного застосування знань. Серед педагогічних технологій, для розвитку творчих здібностей учителі частіше використовують проектну технологію, рідше – метод мозкового штурму, комунікативні технології, технологію проблемного навчання, дослідні та ігрові технології. Ефективною організаційною формою визнають освітню діяльність у невеликих групах по п'ять-сім осіб.

Щодо вольового компонента готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти, то більшість учителів засвідчує готовність до керування творчою діяльністю учнів, однак вони все одно мають значні проблеми з подоланням труднощів, які пов'язані з організацією творчої діяльності учнів.

Оцінювальний компонент готовності до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти найкраще сформований в учителів, оскільки вони визнають, що розвиток творчих здібностей учнів залежить від них і від рівня їхнього творчого потенціалу, тому більшість учителів підвищують власний професійний рівень за допомогою самоосвіти або підвищення кваліфікації, а також упроваджують педагогічні інновації в педагогічну практику.

Аналіз емпіричних даних щодо готовності вчителів до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільної освіти (мотиваційного, когнітивного, операційного, вольового, оцінювального компонентів) свідчить про наявність проблем, що потребують розв'язання як на теоретичному, так і практичному рівнях, а саме: розвитку в учителів когнітивного, операційного та вольового компонентів готовності до розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільної освіти. Результати дослідження можуть стати в нагоді для здійснення просвітництва вчителів з метою посилення їхнього впливу на розвиток творчих здібностей учнів.

Використані літературні джерела

1. *Банщикова Т.Н.* Профессиональная готовность педагога к управлению педагогическим процессом / Т.Н. Банщикова, С.В. Путеева. *Сборник научных трудов Северо Кавказского государственного технического университета.* 2005. № 2 (14). С. 14–17. (Серия «Гуманитарные науки»).

2. *Веретенникова Л.К.* Подготовка будущих учителей к формированию творческого потенциала школьников: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Л.К. Веретенникова. Казань, 1997. 340 с.

3. *Григорьева Ю.И.* Сущность готовности будущего учителя к развитию творческих способностей учащихся / Ю.И. Григорьева. *Психолого-педагогический журнал Гаудеамус*. 2017. Т. 16. № 3. С. 20–26.

4. *Дичківська І.М.* Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

5. *Дьяченко М.И.* Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. Минск, 1976. 176 с.

6. *Дурай-Новакова К.М.* Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Москва, 1983. 356 с.

7. *Ігнатюк О.* Структура професійної готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності / О. Ігнатюк, І. Яковенко. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно технічної освіти.* 2007. Вип. 15/16 (19/20). С. 249–257.

8. *Коджаспирова Г.М.* Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. Москва : Академия, 2001. 176 с.

9. *Кондаков И.М.* Психология. Иллюстрированный словарь: более 600 иллюстраций и 1700 статей / И.М. Кондаков. Санкт-Петербург : Прайм-Еврознак, 2003. 512 с.

10. Психологический словарь-справочник : учеб. пособие / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, С.Л. Кандыбович. Москва : АСТ, 2009. 455 с.

11. Психология и педагогика : учеб. для бакалавров / В.А. Сластенин [и др.] ; отв. ред. В.А. Сластенин, В.П. Каширин. Москва : Юрайт, 2015. 609 с.

12. *Сластенин В.А.* Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов ; под ред. В.А. Сластенина. Москва : Академия, 2002. 576 с.

13. Словник української мови: в 11 т. / [редкол.: І.К. Білодід (голова) та ін.]. Т. 1: Г−Ж. Київ : Наук. думка, 1971. 550 с.

14. Толковый словарь русского языка : в 4 т. / под ред. Д.Н. Ушакова. Т. 1: А−К. Москва : Терра-Книжный клуб, 2007. 1565 с.

15. *Шелестова Л.В.* Дослідження процесу розвитку творчих здібностей старшокласників у практиці профільного навчання / Л.В. Шелестова. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи.* 2018. № 1 (20). С. 21−32.

16. *Шелестова Л.В.* Теорія і методика формування картини світу у старших дошкільників та молодших школярів : монографія / Л.В. Шелестова. Київ : Фенікс, 2016. 416 с.

References

1. Banschikova, T.N., & Puteeva, S.V. (2005). Professionalnaya gotovnost pedagoga k upravleniyu pedagogicheskim protsessom [Professional readiness of the teacher to manage the pedagogical process]. *Sbornik nauchnyih trudov Severo-Kavkazskogo gosudarstvennogo tehnicheskogo universiteta - Collection of scientific works of the North-Caucasian State Technical University*. 2 (14), 14-17 [in Russian].

2. Veretennikova, L.K. (1997). *Podgotovka buduschih uchiteley k formirovaniyu tvorcheskogo potentsiala shkolnikov [Preparation of future teachers for the formation of the creative potential of schoolchildren]*. Kazan [in Russian].

3. Grigoreva, Yu.I. (2017). Suschnost gotovnosti buduschego uchitelya k razvitiyu tvorcheskih sposobnostey uchaschihsya [The essence of the future teacher's readiness to develop students' creative abilities]. *Psihologo-pedagogicheskiy zhurnal Gaudeamus - Psychological and Pedagogical Journal Gaudeamus*. 16. 3, 20-26 [in Russian].

4. Dychkivska, I.M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].

5. Dyachenko, M.I., & Kandyibovich, L.A. (1976). *Psihologicheskie problemyi gotovnosti k deyatelnosti [Psychological problems of readiness for activity]*. Minsk [in Russian].

6. Duray-Novakova, K.M. (1983). *Formirovanie professionalnoy gotovnosti studentov k pedagogicheskoy deyatelnosti [Formation of the professional readiness of students for pedagogical activity]*. Moscow [in Russian].

7. Ihnatiuk, O., Yakovenko, I. (2007). Struktura profesiinoi hotovnosti maibutnikh pedahohiv do pedahohichnoi diialnosti [The structure of professional readiness of Maybuthnik pedagogy to the pedagogical department]. *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi osvity - Problems and prospects of shaping national humanitarian and technical studies.* 15/16 (19/20), 249-257 [in Ukrainian].

8. Kodzhaspirova, G.M., & Kodzhaspirov, A.Yu. (2001). *Pedagogicheskiy slovar [Pedagogical Dictionary]*. Moscow [in Russian].

9. Kondakov, I.M. (2003). *Psihologiya. Illyustrirovannyiy slovar: Bolee 600 illyustratsiy i 1700 statey [Illustrated dictionary: more than 600 illustrations and 1700 articles]*. St.Peterburg: Praym-Evroznak [in Russian].

10. Dyachenko, M.I., Kandyibovich, L.A., & Kandyibovich, S. L. (2009). *Psihologicheskiy slovar-spravochnik [Psychological dictionary reference]*. Moscow [in Russian].

11. Slastenin, V.A. (2015). *Psihologiya i pedagogika [Psychology and pedagogy]*. Slastenin V.A., Kashirin V.P. (Eds.). Moscow [in Russian].

12. Slastenin, V.A., Isaev, I.F., & Shiyanov E.N. (2002). *Pedagogika [Pedagogy]*. Moscow [in Russian].

13. Slovnyk ukrainskoi movy [The vocabulary of the Ukrainian language]. (1971). I.K. Bilodid (Ed.). Kyiv. Vol. 1: H−Zh [in Ukrainian].

14. Tolkovyiy slovar russkogo yazyika [The explanatory dictionary of the Russian language]. (2007). D. N. Ushakova (Ed.). Moscow. Vol. 1: A−K [in Russian].

15. Shelestova, L.V. (2018). Doslidzhennia protsesu rozvytku tvorchykh zdibnostei starshoklasnykiv u praktytsi profilnoho navchannia [Investigation of the development of creative skills of senior pupils in the practice of profile education]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy - Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives*. 1(20), 21-32 [in Ukrainian].

16. Shelestova, L.V. (2016). *Teoriia i metodyka formuvannia kartyny svitu u starshykh doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv [Theory and technique of forming a picture of the world in older preschoolers and junior pupils]*. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].

Shelestova Liudmyla. Readiness of Teacher to Development of Creative Abilities of Senior Pupils in the Conditions of Profile Education.

Summary.

The article substantiates the urgency of the problem of development of creative abilities of senior pupils in the conditions of profile education. It is revealed that an important pedagogical problem is the teachers' readiness to conduct a pedagogical activity in general and to the development of students' creative abilities in particular. Based on the position of a number of scholars, the article analyzes the essence of the concepts of "readiness" for activity and "readiness for professional pedagogical activity", which is understood as the integrative personal quality of a teacher, his/her personal status of motivational-value relation to professional activity, possession of effective ways and means of achieving pedagogical goals, creativity and reflection. The basic motivation, cognitive, operational, volitional and evaluation components are identified in the structure of readiness for professional pedagogical activity.

Based on the analysis of the empirical material, the level of readiness of teachers to develop the creative abilities of senior pupils for each of the indicated components has been determined. It was established that motive and evaluation components are the best formed among the teachers, since all teachers are aware of the need to develop the students' creative abilities and seek to improve their professional level. It is revealed that other components of readiness are not enough formed by the teachers: they have incomplete knowledge about pedagogical technologies (cognitive component of readiness); rarely involve children in creative activity, pay attention to the development of only certain components of creative abilities (operating component); have problems solving the difficulties associated with the organization of students' creative activity (volitional component).

There have been made the conclusions regarding the problems that need to be resolved both at the theoretical and practical levels, namely: the development of teachers' cognitive, operational and volitional components of readiness to develop the creative abilities of senior pupils in the conditions of specialized education.

Key words: *creative abilities; senior pupils; profile education; teacher; readiness for professional pedagogical activity; components of readiness.*

Шелестова Л.В. Готовность учителя к развитию творческих способностей старшеклассников в условиях профильного образования.

Аннотация.

В статье проанализирована сущность понятий «готовность к деятельности» и «готовность к профессиональной педагогической деятельности». Также выделены основные компоненты профессиональной готовности педагога к деятельности: мотивационный, когнитивный, операционный, волевой и оценочный. На основе анализа эмпирического материала выяснен уровень готовности педагогов к развитию творческих способностей учащихся старших классов в условиях профильного обучения по каждому из названных компонентов. Определено, что лучше всего у педагогов сформированы мотивационный и оценочный компоненты готовности, поскольку все педагоги осознают необходимость развития творческих способностей учащихся и стремятся повышать свой профессиональный уровень.

Ключевые слова: *творческие способности; старшеклассники; профильное обучение; учитель; готовность к профессиональной педагогической деятельности; компоненты готовности.*

Стаття надійшла до редколегії 25 лютого 2019 року